

رجاوندان شهر امید

حله ارائه کتاب

توسط: خانم مریم طاهری

در این نشست بر آنیم تا در مورد مسایل زیر هم اندیشی کنیم:

- ۱- تجدد ایرانی چگونه شکل گرفت؟
- ۲- چگونه زبان بر شکل گیری تجدد اثر گذاشت؟
- ۳- چگونه تحول در زبان به تحول انسان و جهان منجر شد؟
- ۴- زبان و آگاهی و جهان جدید چگونه آغاز شد؟
- ۵- آینده وضعیت چندگفتمانی جامعه ایرانی و تضاد اجتماعی حاصل از آن چیست؟

گفتمان های جامعه ایرانی

تجدید ساختارهای آگاهی و نظم معنایی در تاریخ معاصر

رحیم مخمدی

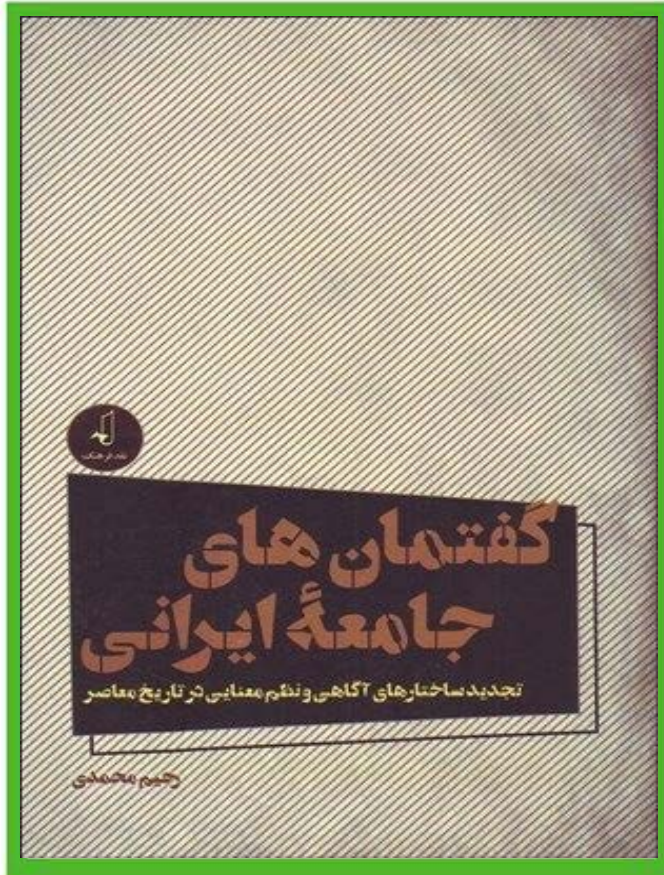
۲۰ مهر ۱۳۹۹
ساعت: ۱۹:۰۵ تا ۲۱:۰۵

آگاهی، شاد است، آزادیست

رجاوندان شهر امید

ارائه دهنده : مریم طاهری

تاریخ: ۱۳۹۹/۰۷/۲۰

مکان: نرم افزار GoToMeeting

شماره جلسه : ۲۷

مقدمه

پرسشهای بنیادین علوم اجتماعی ما: جامعه ایرانی چیست؟ مسائل بنیادین آن چیست؟ راه حل این مسائل چیست؟

هدف این کتاب: توصیف تحولات ایران از طریق تحولات زبان فارسی و گفتمان‌های ایرانی

فصل اول: در چیستی زبان

- زبان صرفاً ابزاری برای ارتباط و تفاهم نیست.
- زبان یک نظم معنایی و یک جهان‌بینی تاریخی را نمایندگی می‌کند.
- زبان مخزن آگاهی و فرهنگ و ارزشهای یک ملت است.
- زبان دارای سه بعد اصلی است: نظام نشانه‌ای (واژگانی)، نظام معنایی، نظام دآوری.

زبان یک نظام نشانه شناختی است.

- هر نشانه (واژه) معنایی دارد. این معنا در مناسبات اجتماعی خلق می‌شود.
- نتیجه:
- زبان، در جامعه خلق و تنظیم می‌شود.
- زبان، ساختار آگاهی و نظم معنایی ذخیره شده در یک جامعه است.
- ساختار آگاهی: هر نوع شناخت یکسانی که از پدیده‌ها در زبان و آگاهی جمعی تثبیت شده
- نظم معنایی: هر نوع جهان‌بینی که مجموعه‌ای از رفتارها و گفتارها و مناسک هماهنگ را ایجاد کند

فصل دوم: مساله گسست یا پاره شدن زبان:

- پارگی زبان نشانه دگرگون شدن جامعه و دگرگون شدن انسان است.
- تغییر زبان به معنی تغییر ساختار آگاهی و نظم معنایی مرسوم است.
- آنجا که زبان پاره پاره می‌شود، سوژگی و کنشگری انسان آغاز می‌شود. داوری درباره امور عوض می‌شود. گفتمانها پدید می‌آیند.

سوژگی چیست؟

- سوژه انسان شهروند و کنشگر است. (انسان سنتی رعیت و فرمانبردار بود)
- سوژه فاعل مختار است. (انسان سنتی منقاد و وابسته بود)
- سوژه‌ها اراده تغییر جهان و تغییر وضعیت خود را دارند. (انسان سنتی جهان را تفسیر می‌کرد، یعنی جایگاه و تقدیر خود را می‌شناخت و به آن تسلیم بود)

فصل سوم: منتهی شدن تحلیل زبان به تحلیل گفتمان

- گفتمان چیست؟
- گفتمان همچون زبان یک نظام دلالت است.
- واقعیت اجتماعی یک واقعیت گفتمانی است.
- گفتمان محصول گسست زبان قدیم است.
- ظهور گفتمان یعنی نظم معنایی تثبیت شده قبلی از هم می‌پاشد و نظم معنایی جدیدی شکل می‌گیرد.

نظامهای سه‌گانه‌ای که گفتمان را سامان می‌دهند:

- نظام دالی (نشانه‌ای): در هر گفتمان یک دال مرکزی هست و یکسری دال‌های پیرامونی.
- نظام معنایی: یک نوع جهان‌بینی است که هویتی مشترک برای گویشگران خود خلق می‌کند.
- نظام داوری: مردم وقتی در مورد موضوعی حرف می‌زنند، در مورد آن داوری نیز می‌کنند، یعنی نسبت به آن خنثی نیستند.

سه عامل موثر در پیدایش و تکوین گفتمان‌ها:

- پارگی زبان
- سوژگی انسان‌ها
- تکوین شهر مدرن

فصل چهارم: گفتمان به مثابه امری تاریخی و اجتماعی

- عامل اصلی تنوع و تکثر گفتمانها تاریخ است.
- جامعه‌ای که تاریخ دارد، پر از معنا و آگاهی و داوری و جهان‌بینی است.
- تلاقی دو جامعه و دو تاریخ مقدمات دگرگونی آگاهی و جهان‌بینی را فراهم می‌کند.
- وقتی معناهای جدید وارد جهان ما می‌شوند، داوری‌های متضاد شکل می‌گیرد و گفتمانهای جدید خلق می‌شوند.

فصل ششم: تحولات زبان‌های ایرانی و جهان ایرانی

- بر اساس تداوم و گسست زبان فارسی چه دوره‌هایی در ایران پدید آمده است؟
- دوره باستان (از آغاز تا سقوط سلسله هخامنشی؛ زبانهای سکایی، مادی، اوستایی و پارسی باستان) دوره میانه (زمان اشکانیان و ساسانیان؛ زبان پهلوی) و دوره نو (از هجوم اعراب مسلمان تا کنون؛ زبان فارسی دری)
- کوچ برخی قبایل چادرنشین ترک و ترکمن از شمال و شمال شرق ایران به ایران
- هجوم مغولان به قلمرو ایران

فصل هفتم: تقابل زبانهای ایرانی با زبانهای بیگانه

- چند زبانی بودن جهان ایرانی
- تلاقی مکرر زبانهای داخلی و خارجی
- آمیزش تدریجی زبانهای ایرانی و خارجی و وقوف به جهان‌بینی ملل دیگر
- به هم ریختن نظم زبانی در برخی ادوار

فصل هشتم: تجدد ایرانی: گسست‌ها و واسازی‌های زبان فارسی

- تجدد در ایران با اجبار به تغییر نهادها و ساختارهای اجتماعی آغاز شد.
 - تجدد ایرانی سنتز سنت ایرانی و مدرنیته اروپایی است.
 - تجدد ایرانی دارای سه دوره است:
1. از آغاز تعاملات بین‌المللی در دوران صفوی تا جنبش اجتماعی تحریم تنباکو
 2. از جنبش تحریم تنباکو تا یک دهه پس از انقلاب اسلامی
 3. پس از جنگ با عراق

عوامل استقرار تجدد ایرانی:

1. گسست و تداوم زبان فارسی
2. ظهور سوژه ایرانی
3. سوژه ایرانی و ساختارهای سنت (سلطنت، دین، پدرسالاری)

فصل نهم: تجدد ایرانی (گفتمان سنت)

- دوره تجدد از صد سال پیش از مشروطه با تجارت و سفر آغاز شد و با جنگهای خارجی ادامه یافت، پس از شکستهای تحقیرآمیز از روسها، با طرح مساله عقب ماندگی و دغدغه اصلاح امور، به تدریج گفتمان تجدد شکل گرفت.
- درمقابل، نگرانی و دغدغه حفظ دین و سنت هم مطرح و گفتمان سنت شکل گرفت، این دو گفتمان در انقلاب مشروطه از یکدیگر متمایز شدند.

سه نهاد اجتماعی سنت ایرانی-اسلامی

- تقدیرگرایی
- نهاد شاهی
- پدرسالاری

سنت‌گرایی

- سنت‌گرایی یک ایدئولوژی مدرن سیاسی است که برای پاسخ به بحران سنت و احیای آن پدید آمده و اسلام سیاسی چهره اصلی این ایدئولوژی است.
- در واکنش و خصومت با تجدد سامان یافته و به نیروی اجتماعی توده و روحانیت متکی است.
- در ایدئولوژی سنت‌گرایی، ابتدا سنت به دین فروکاسته شد، سپس به دین سیاسی تقلیل یافت.

گفتمان سنت

- دال مرکزی: محافظه کاری و احیاگری
- دال های پیرامونی: مطلقه گرایی، حجیت دین و روحانیت، تبارگرایی و پدرسالاری، سلسله مراتب و مناسک و آیین ها

فصل دهم: تجدد ایرانی (گفتمان قدرت-ایدئولوژی)

- ظهور ایدئولوژی نتیجه شکست فرهنگ است.
- در دوره دوم تجدد ایرانی، سه ایدئولوژی بسیار فراگیر در ایران ظهور کرد:
 1. ایدئولوژی راست مدرن: نتیجه شکست تجددخواهی اولیه
 2. ایدئولوژی چپ یا سوسیالیسم
 3. سنتگرایی اسلامی (اسلام سیاسی)

فصل یازدهم: تجدد ایرانی (گفتمان تجدد-کلانشهری)

- امر کلانشهری کانون جهان مدرن است که در دوره سوم تجدد ایرانی ظهور کرده است.
- آنچه گفتمان کلانشهری را ایجاد کرد، نیروی طبقه متوسط و مطالبات آنها بود.
- امر کلانشهری از وجوه مادی و تکنیکی تجدد عبور کرده و به "فرهنگ مدرن" توجه پیدا کرده است.
- در زیست کلانشهری واژه شهروند و حقوق شهروندی دال مرکزی است و واژه‌های برابری انسانها، آزادی، مشارکت، تنوع و تکثر، دموکراسی، مدارا و رواداری دالهای پیرامونی هستند.

فصل دوازدهم: تجدد ایرانی، گفتمانهای روشنفکری و دانشگاهی

• در دوره دوم تجدد ایرانی سه گفتمان روشنفکری در ایران شکل گرفت:

1. منورالفکری تجددگرا

2. ضد روشنفکری سنتگرا و مذهبی

3. روشنفکری سوسیالیستی

• گفتمان دانشگاهی در دوره سوم تجدد سامان یافت.

فصل سیزدهم: وضعیت چند گفتمانی جامعه ایرانی و تضاد اجتماعی

- جامعه معاصر ما مجمعی از چند گفتمان هموزن و ناسازگار است.
- گویشگران ایرانی حداقل سه نوع بازنمایی متضاد از واقعیتها و امور برساخته‌اند و هرکدام به طرد و حذف دیگری پرداخته‌اند.
- مثلاً دموکراسی در گفتمان تجدد بمثابه امری ضروری ستایش شده، در گفتمان سنت بعنوان امری سکولار نکوهش شده و در گفتمان قدرت ابزار امپریالیسم جهانی تلقی شده است.
- این سه نظام گفتمانی سه نیروی اجتماعی متخاصم شکل داده است.

فصل چهاردهم: آینده گفتمانهای ایرانی

- در دوره پساانقلاب، روشنفکری و ایدئولوژی رو به افول نهاده و بازگشت فرهنگ آغاز شده است.
- وقتی فرهنگ بمثابه یک نظم معنایی تثبیت گردد، دیگر قرائت از دین نمی‌تواند ایدئولوژیک باشد. قرائت فرهنگی از دین آغاز می‌شود و نوعی دینداری شکل می‌گیرد که با زیست کلانشهری و امر مدرن سازگار باشد.
- روندی که امروز در حال وقوع است: گفتمان ایدئولوژیک یا به سمت گفتمان سنت تمایل پیدا می‌کند یا به سمت گفتمان کلانشهری می‌رود. و این دو گفتمان به سمت سازگاری با هم پیش می‌روند.

نقدهایی در مورد کتاب

سازمان مردم نهاد "رجاوندان شهر امید"

با ایمان به تاثیر ارتقاء خودآگاهی جمعی بر عبور از مسائل فراراه توسعه ایران عزیزمان بر آن است تا با همه کسر کردن مطالعه کتاب های مرتبط با این حوزه گامی هر چند کوچک در این مسیر بردارد.

مجموعه اسلاید هایی که مشاهده شد، مربوط به یکی از جلسات ارائه کتاب بوده
شما نیز می توانید با پیوستن به این حرکت جمعی، چراغ خویشستن بر فروزید و هر یک نوری باشیم در عبور از تاریکی ها

همراه شو عزیز...